

Igrzyska olimpijskie

Igrzyska olimpijskie to najstarsza międzynarodowa impreza sportowa organizowana co cztery lata w różnych krajach pod hasłem szlachetnego współzawodnictwa i braterstwa wszystkich narodów Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego.

Należy odróżnić termin "Igrzyska olimpijskie" i "Olimpiada". Olimpiada to czteroletni okres między igrzyskami odbywającymi się w okresie letnim. Igrzyska to zawody sportowe rozgrywane przez kilkanaście dni. Dlatego też latem organizowane są Igrzyska (kolejnej) Olimpiady

Starożytne igrzyska olimpijskie

Pierwsze igrzyska olimpijskie odbywały się w Olimpii w Grecji i były rozgrywane co cztery lata. Pierwsze udokumentowane igrzyska odbyły się w roku 776 p.n.e. Na czas igrzysk olimpijskich zaprzestawano wojen. Podczas trwania konfliktów ogłaszano "pokój boży" i wojny wstrzymywane były na 2 miesiące. Przez pięć dni trwały igrzyska, reszta była przeznaczona na wyruszenie i powrót z igrzysk przez widzów i zawodników. Pierwszym etapem uroczystości, jeszcze przed rozpoczęciem igrzysk, było złożenie przysięgi przed posągiem Zeusa. Mięso dzika cięto na kawałki, rozsypywano albo rozkładano przed posągiem i każdy z uczestników, wraz z ojcem i swymi braćmi składał przysięgę, że nie dopuści się żadnego oszustwa na zawodach, co potwierdzali drugą przysięgą, w której mówili, że ściśle przykładali się do ćwiczeń przez poprzednie 10 miesięcy. Oficjalnie otrzymywało się nagrodę – wieniec z gałązek z wawrzynu (laur olimpijski), lecz nagradzany był tylko zwycięzca. Zawodnik, który wygrał igrzyska, stawał się sławny i otrzymywał tytuł *olimpionika*. W jego rodzinnym mieście stawiano pomniki na jego cześć i pisano wiersze. W murze miasta wygranego zawodnika robiono dziurę, przez którą wchodził zwycięzca witany przez mieszkańców. Oznaczało to, że miasto nikogo już się nie obawia, ponieważ ma takiego obrońcę. Zwycięzca otrzymywał również nagrody materialne, ale nie dawane oficjalnie. Z czasem, oprócz wieńca z gałązek oliwnych, otrzymywano pieniądze i przedmioty wartościowe. Sławę zdobywało całe miasto, a nie tylko wygrany. Kary olimpijskie były bardzo surowe. Zawodnik, który dopuścił się oszustwa, zmuszony był postawić pomnik Zeusowi, na którym wyryto jego imię i nazwisko oraz występek, którego się dopuścił. Najpopularniejszym z oszustów jest Ateńczyk Kalliopos, który przekupił swoich niedoszłych przeciwników. Cała sprawa wyszła na jaw. Ateńczyk i inni musieli postawić pomniki dla Zeusa. Ateńczycy przestali brać udział w igrzyskach, gdyż wyrocznia delficka powiedziała, że jeśli zaczną ponownie brać udział, nie będzie im głosiła przepowiedni.

Olimpia, Grecja – miejsce, w którym odbywały się starożytne igrzyska

Najstarszą dyscypliną starożytnych igrzysk był *dromos* - bieg krótki na dystansie jednego stadionu. Początkowo długość tego biegu nie była wyraźnie określona, dopiero od 6 igrzysk dystans ustalono na 600 stóp, to jest 192,67 m. W konkurencji tej wymagano od zawodników nienagannej postawy i odpowiedniego układu ciała w czasie biegu. Zwracano uwagę przede wszystkim na długi

krok, silną pracą ramion wysuniętych do przodu i lekko pochylony tułów. Kolejną olimpijską dyscypliną był *diaulos* - bieg średni, który rozegrano po raz pierwszy na 14 Igrzyskach. *Diaulos* równał się dystansowi dwóch stadionów (385,34 m). Zawodnik pokonywał linię mety i wracał do punktu startu tą samą bieżnią. Na piętnastych z kolei Igrzyskach wprowadzono nową konkurencję - *dolichos*, czyli bieg długi. Rozgrywano go prawdopodobnie na długości 24 stadionów. Za pierwszego zwycięzcę uznaje się Akantosa ze Sparty. Inny Spartanin, Ladas, w czasie 85 igrzysk zwyciężył, jednak po pokonaniu mety padł na ziemię i skonał. Na 18 igrzyskach do nieustannie poszerzanego zestawu konkurencji dołączono zapasy. Walki w tej dyscyplinie były jednak bardziej zbliżone formą do współczesnego wrestlingu aniżeli znanych nam zapasów w stylu wolnym czy klasycznym. Dozwolone było podstawianie nogi, wyłamywanie palców a nawet szarpanie za nos czy wargi. Zwycięstwo osiągnęto po trzykrotnym powaleniu przeciwnika na ziemię. Nie obowiązywał podział na kategorie wiekowe czy wagowe. Dopiero w późniejszym czasie wyróżniono także zapasy chłopców. Od 18 Igrzysk rozgrywano *pentathlon* - pięciobój. W jego skład wchodziły: rzut oszczepem (wykonanym z drewna świerkowego bądź jesionu o długości w granicach ludzkiego wzrostu), rzut dyskiem (dyskoble stali na specjalnym podeście zwanym *balbis*, skąd oddawali rzuty), skok w dal, bieg na dystansie jednego stadionu i zapasy. W czasie Igrzysk 23 Olimpiady pojawiła się walka na pięści, która z czasem stała się najbardziej krwawym widowiskiem zawodów. Poddający się unosił rękę i palec wskazujący ku górze lub uderzał zawodnika w bark. Na ten znak przerywano walkę. Na 25 Igrzyskach wprowadzono wyścigi rydwanów powożonych przez właścicieli zaprzęgów. W tej konkurencji startowali tylko najbardziej zamożni, gdyż utrzymanie koni było niezwykle kosztowne. Dopiero wiele lat później pojawiły się wyścigi biedniejszych, np. wozów zaprzężonych w muły. Do programu 33 Olimpiady dołączono *pankration*, skrzyżowanie zapasów i walki na pięści. Zawodnicy mieli prawo stosować wszystkie chwyt i uderzenia, wyłamywać palce, ręce, stopy, łamać nosy. Zwycięstwo osiągnęto przez poddanie się przeciwnika. Od 65 Igrzysk w 520 r. p.n.e. rozgrywano *hoplites*, czyli bieg w uzbrojeniu. Początkowo biegano z pełnym ekwipunkiem wojskowym, w hełmie, z włócznią, tarczą i w nagolennikach. Później stopniowo ograniczano uzbrojenie, rezygnując kolejno z nagolenników, włóczni, hełmu, by wreszcie bieg odbywał się z samą tylko tarczą. Pokonywano odległość równą dwóm stadionom. Najczęściej to właśnie *hoplites* był ostatnią dyscypliną Igrzysk. W późniejszych latach dodawano kolejne konkurencje, wśród nich zawody poetów i trębaczy.

W dziejach starożytnych igrzysk najbardziej wstawił się Leonidas z Rodos. Był on zwycięzcą czterech kolejnych Olimpiad (154, 155, 156 i 157) w biegu na dystansie jednego stadionu, w *diaulosie* i w biegu zbrojnym. Grecy czcili wielokrotnych zwycięzców dając im specjalną nazwę - *triestes*. Innym znanym *olimpionikiem* był Herodos z Megary. W czasie dziesięciu kolejnych Igrzysk, w latach 328 - 292 p.n.e., zdobywał wieńce laurowe w zawodach trębaczy. Milon z Krotony był sześciokrotnym zwycięzcą Igrzysk w zapasach. Pierwszy laur olimpijski zdobył jeszcze w zawodach chłopców w 540 r. p.n.e. Od 62 do 66 Igrzysk był już niepokonany w zawodach dorosłych. Co ciekawe, wśród zwycięzców Igrzysk kroniki podają także Filipa II Macedońskiego. Odniósł on zwycięstwo w 106 Olimpiadzie, w 356 r. p.n.e., w wyścigach konnych.

W zawodach brali udział zamożni ludzie, których stać było na poświęcenie całego roku na ćwiczenia, później byli to tylko wybrani atleci. Występowano nago, dlatego igrzyska mogli oglądać tylko wolni

mężczyźni. Kobiety przyłapaną na oglądaniu igrzysk czekała kara śmierci. Nie było konkurencji zespołowych.

W starożytnej Grecji termin olimpiada oznaczał czteroletni okres między następnymi igrzyskami olimpijskimi.

W igrzyskach mogli brać udział wszyscy Grecy płci męskiej.

Odbываły się one ku czci boga Zeusa.

Po roku 393 n.e., kiedy to rozegrano ostatnie Igrzyska ery starożytnej, pamięć o greckim wychowaniu zamarła. Powrócono do niego w czasie odrodzenia - wzmianki o igrzyskach olimpijskich znajdują się w pismach takich twórców jak Matteo Palmieri, Hans Sachs i Thomas Kyd.

W 1833 r. w Szwecji powstało Towarzystwo Olimpijskie. Z inicjatywy tej organizacji rok później zorganizowano dla upamiętnienia starożytnych igrzysk greckich tzw. Igrzyska Skandynawskie. Pierwsza Olimpiada tego typu odbyła się 14 lipca 1834 r. w Ramlösa w Szwecji. W programie przewidziano biegi, skoki wzwyż, o tyczce i przez żywego konia, zapasy, ćwiczenia zręcznościowe, wspinanie się po linie i maszcie. Drugie i ostatnie Igrzyska Skandynawskie odbyły się 2 lata później.

Ideę wskrzeszenia starożytnych Igrzysk jako pierwszy zaproponował grecki filantrop i weteran wojen z Turkami, Evangelos Zappas w 1833 r. Dzięki jego hojności, od 1859 r. co 4 lata miały się odbywać "olimpijskie zawody gimnastyczne". Doszło do rozegrania trzech Igrzysk - w 1859, 1870 i 1875 r. Były to zawody narodowe, w których startowali wyłącznie Grecy. W tym samym czasie trwały prace wykopaliskowe w Olimpii. Nasilała się fascynacja antyczną kulturą, co zaowocowało w postaci formułowania idei wskrzeszenia Igrzysk. Jako pierwszy pomysł odnowienia starożytnej rywalizacji sportowej z udziałem zawodników z całego świata postulował w 1888 r. Francuz Pascal Grousset. Powstała w ten sposób koncepcja, której orędownikiem stał się francuski baron Pierre de Coubertin. Z jego inicjatywy w czerwcu 1894 r. zwołano w Paryżu Międzynarodowy Kongres dla Wskrzeszenia Igrzysk Olimpijskich z udziałem 79 delegatów i 2000 zaproszonych gości. 23 czerwca 1894 r. powołano do życia Igrzyska Olimpijskie ery nowożytnej. Dla kontroli przebiegu I Igrzysk Olimpijskich, które początkowo miały odbywać się co 2 lata, powołano Międzynarodowy Komitet Olimpijski, w skład którego weszło piętnastu przedstawicieli dwunastu krajów biorących udział w posiedzeniu Kongresu. Początkowo prezesem MKOI miał być przedstawiciel kraju, którego miasto jest organizatorem Igrzysk. Jednak gdy przed Igrzyskami w Paryżu w 1900 r. wybrano barona de Coubertin, zmieniono ten zapis. Francuz był prezesem MKOI aż do 1925 r.

Nowożytne igrzyska olimpijskie

Nowożytne letnie igrzyska olimpijskie odbywają się od 1896 roku (Ateny), a zimowe od 1924 (Chamonix). Nowożytne igrzyska olimpijskie nawiązują do tradycji starożytnych igrzysk greckich. Przez większość sportowców igrzyska olimpijskie są traktowane jako najważniejsze zawody sportowe, a złoty medal olimpijski, jako najcenniejsze trofeum; wyjątkiem są tu tenisiści, kolarze i piłkarze, ale międzynarodowe federacje tych sportów starają się podnieść rangę konkursów olimpijskich.

Pierwsze Letnie Igrzyska Olimpijskie odbyły się w dniach od 6 do 15 kwietnia 1896 w Atenach w Grecji. Były to pierwsze nowożytne igrzyska olimpijskie, udział w nich był zarezerwowany wyłącznie dla mężczyzn. W proteście wobec dyskryminacji kobiet Greczynka Stamatia Rovithi z

Rodos przebiegła oficjalną trasę maratonu. Uzyskała czas pięciu i pół godziny. Uniemożliwiono jej przekroczenie linii mety. Ateny zostały wybrane na gospodarza zawodów w 1894 podczas kongresu zorganizowanego przez Pierre de Coubertina w Paryżu, na którym powołano także do życia Międzynarodowy Komitet Olimpijski.

Pierre de Coubertin pragnął, aby pierwsze nowożytne igrzyska olimpijskie zostały rozegrane w kraju, w którym narodziła się idea olimpijska. Jednak trudna sytuacja gospodarcza Grecji oraz brak akceptacji na organizację tak dużej imprezy ze stron władz rządzących tego kraju spowodowały przyznanie igrzysk Budapesztowi, stolicy państwa obchodzącego w 1896 jubileusz tysiąclecia swojego istnienia. Ostatecznie jednak, po upadku rządu premiera Grecji Charilaosa Trikupisa, nowe władze poparły projekt zorganizowania tej imprezy w Atenach co spotkało się z natychmiastową reakcją MKOL, który podjął decyzję o zmianie miejsca zmagania olimpijskich.

Giorgios Averoff, związany z Metsowem i Aleksandrią, wywodzący się ze starego, greckiego rodu kupców i przemysłowców, gorący orędownik olimpijskiej idei, został też głównym fundatorem stadionu.

Innymi źródłami finansowania były np. sprzedaż znaczków o tematyce sportowej i loteria.

Igrzyska ceniono za dobrą organizację i imprezy kulturalne, takie jak uroczyste spektakle antycznych tragedii. Uroczystego otwarcia igrzysk dokonał król Grecji Jerzy I Glücksburg.

Na zakończenie igrzysk George Stuart Robertson wygłosił napisaną przez siebie odę w języku starogreckim, a następnie uhonorowano wszystkich zwycięzców. Otrzymali oni dyplomy, medale oraz gałązki oliwne.

Symbole olimpijskie

Flaga olimpijska

Najbardziej znany ze wszystkich symboli olimpijskich, flaga olimpijska odzwierciedla ideały Pierre'a de Coubertina – twórcy nowożytnych igrzysk. Pięć różnokolorowych przecinających się kół symbolizuje zarazem różnorodność, jak i jedność ludzi zamieszkujących Ziemię. Poszczególne kolory symbolizują kontynenty: niebieski – Europę, czarny – Afrykę, czerwony – Amerykę, żółty – Azję i zielony – Australię. Dodatkowo kolory te zostały dobrane tak, by każdy z nich pojawiał się przynajmniej raz na jakiejś fladze państwowej. Flaga olimpijska wciągana jest na maszt podczas ceremonii otwarcia igrzysk. Koła oznaczają też 5 dyscyplin sportowych w starożytności.

Oficjalnym mottem igrzysk jest łacińskie zdanie: *Citius Altius Fortius*, czyli *Szybciej, Wyżej, Mocniej*. Innym znanym cytatem opisującym olimpiadę jest zdanie: *Najważniejszą rzeczą w igrzyskach olimpijskich jest nie zwyciężyć, ale wziąć w nich udział, podobnie jak w życiu nie jest ważne triumfować, ale zmagać się z organizmem*. Flaga olimpijska jest projektem Pierre'a de Coubertina.

Ogień olimpijski

Ogień olimpijski wznecany jest za pomocą skupionych promieni słonecznych w ruinach świątyni Olimpii. Stamtąd sztafeta olimpijska przekazuje pochodnię olimpijską kolejnym biegaczom. Tradycja zapalania ognia sięga Igrzysk z 1928, a jego przenoszenia w sztafecie – 1936. Na koniec ogień niesiony w pochodni przybywa do miasta-gospodarza igrzysk. Tutaj w trakcie ceremonii otwarcia zapalany jest znicz olimpijski, który płonie przez cały czas trwania zawodów.

Do tej pory płomień olimpijski zgasł czterokrotnie:

- 1976 roku w Montrealu (powodem było oberwanie chmury)
- 2004 na igrzyskach w Atenach na starym stadionie z igrzysk 1896
- 2008 w Pekinie (według oficjalnych komunikatów powodem były problemy techniczne)
- 2012 podczas podróży do Londynu (podczas przeprawy pontonowej)

Przed Igrzyskami w Pekinie w 2008 r. sztafecie olimpijskiej we wszystkich miastach towarzyszyły liczne protesty przeciwników chińskiej polityki wobec Tybetu i Darfuru. Uczestnicy tych protestów starali się zakłócić bieg sztafety oraz zgasić płomień olimpijski.

Znicz olimpijski

Początki historii znicza można odnieść do biegu z pochodniami, który był znany w Atenach starożytnych. Jest symbolem idei olimpijskiej, kontynuacji i trwałości więzi olimpijczyków ery nowożytnej z antycznymi olimpionikami. Tradycja znicza olimpijskiego sięga od Igrzysk XI Olimpiady w Berlinie w 1936 roku. Wtedy to po raz pierwszy biegacze sztafety ponieśli zapalony w Olimpii płomień na stadion w Berlinie przez: Grecję, Bułgarię, Jugosławię, Węgry, Austrię, Czechosłowację i Niemcy. Z ideą znicza olimpijskiego wystąpił sekretarz generalny Niemieckiego Komitetu Olimpijskiego Carl Diem. Natomiast pomysł wznecenia ognia za pomocą promieni słonecznych w Olimpii wysunął działacz greckiego ruchu olimpijskiego, Jean Ketseas.

Zgodnie z olimpijskim protokołem wśród ruin świątyni Hery, w świętym gaju (Altis) w Olimpii, grecka aktorka w asyście szesnastu młodych Greczynek odzianych w białe szaty antycznych kapłanek, dokonuje za pomocą zwierciadła wzniesienia od promieni słonecznych świętego ognia.

Święty ogień przebywa różne szlaki, różne też są sposoby jego przenoszenia. Wędruje drogą lądową, morską, powietrzną, ba, nawet przesyłany jest laserem. Z Aten do Ottawy w 1976 roku został przekazany w rekordowym tempie - w ciągu pół sekundy. Satelita "Intelsat" odebrał sygnał aparatury nadawczej zainstalowanej na Stadionie Panatenajskim, a potem pobudził promień lasera. W podobny sposób ogień dotarł do Nowego Jorku osiem lat później, by rozpocząć wędrówkę do Los Angeles.

Zapalenie znicza jest podniosłym, ekscytującym momentem. W Helsinkach na Igrzyskach XV Olimpiady w 1952 roku zapalono dwa znicze - jeden na stadionie zapalił legendarny Paavo Nurmi, a na wieży maratońskiej - Hannes Kolehmainen. W Meksyku na Igrzyskach XIX Olimpiady po raz pierwszy w historii znicz zapaliła kobieta - **Enriqueta Brasilio**.

Wyrazem protestu przeciwko wojnie było zapalenie znicza przez urodzonego w Hiroszynie 6 sierpnia 1945 r. Yoshinori Sakai - na Igrzyskach XVIII Olimpiady w Tokio w 1964 r. W Montrealu, w 1976 r. znicz ustawiony pośrodku stadionu zapaliło dwoje młodych Kanadyjczyków: 16-letnia Sandra Henderson z Toronto i 15-letni Stephena Prefontaine z Quebecu, symbolizując tym samym jedność anglo-francuskiej etnicznie Kanady.

W Moskwie podczas Igrzysk XXII Olimpiady w 1980 r. Siergiej Bielów wbiegł na koronę stadionu po kładce ułożonej przez "żywą trybunę". W Barcelonie w 1992 roku znicz zapalił **Antonio Rebollo**, niepełnosprawny sportowiec, strzelając z łuku zapaloną strzałę. Piękne widowisko stworzyli organizatorzy Igrzysk XXVII Olimpiady w Sydney, w 2000 roku. Znicz wynurzający się z wody zapaliła Aborygenka **Cathy Freeman**.

Motto olimpizmu - citius, altius, fortius

Czyli: szybciej, wyżej, mocniej. **Autorem tego motta jest dominikanin, ojciec Henri Didon, przyjaciel Pierre de Coubertina, dyrektor szkoły w Arcueil pod Paryżem. Ten energiczny nauczyciel widział w sporcie potężny środek działania dla szkolnictwa i wychowania młodzieży i nie zawahał się z niego skorzystać. Na zakończenie przemówienia wygłoszonego podczas wręczania nagród zwycięzcom międzyszkolnych zawodów lekkoatletycznych, po raz pierwszy użył tych trzech określeń. Przyjął je olimpizm i rozpowszechnił na całym świecie.**

Hymn olimpijski

Nieśmiertelny Duchu Antyku, czysty ojciec
piękności wielkiej i prawdziwej,
zejdź, zjaw się i zabłyśnij tu
w chwale twej ziemi i nieba.
Wznieć zapal godnych walk,
biegu, zapasów, rzutów,
uwieńcz świeżą gałązką ciało,
uczyni je żelaznym i szlachetnym.
Pola, góry i morza lśnią tobą
jak białoczerwona, ogromna świątynia,
do której, Nieśmiertelny Duchu Antyku,
biegnie twój czciciel, każdy naród.

Przekład: Nikos Chadzinikolau

Inne symbole

Współcześnie przy okazji igrzysk powstaje oficjalna piosenka olimpijska. Promocji igrzysk służą też przygotowania oficjalnych maskotek igrzysk. Do każdego igrzysk jest również układane specjalne hasło odzwierciedlające ideę olimpijską.

Maskotka igrzysk olimpijskich – oficjalna maskotka letnich lub zimowych igrzysk olimpijskich.

Po raz pierwszy **maskotka olimpijska** pojawiła się w 1968 r. na Zimowych Igrzyskach Olimpijskich w Grenoble (Francja). Od tej pory na każde igrzyska projektowana jest jedna lub kilka maskotek. Zwykle są to zwierzęta charakterystyczne dla danego obszaru. Po raz pierwszy maskotka była wykorzystywana na szerszą skalę w promocji igrzysk podczas Olimpiady w Moskwie w 1980 r. Niedźwiadek *Misza* pojawił się nie tylko podczas ceremonii otwarcia i zamknięcia igrzysk, ale i w filmie animowanym oraz na oficjalnych produktach handlowych.

Ceremonia otwarcia igrzysk olimpijskich

Ceremoniał otwarcia nowożytnych igrzysk olimpijskich nawiązuje w oczywisty sposób do antycznego pierwowzoru. Był on wielokrotnie modyfikowany i wzbogacany przez organizatorów kolejnych igrzysk. Obecnie przepisy generalne igrzysk olimpijskich są niezwykle drobiazgowo opracowane i przestrzegane. Tylko jeden punkt ceremonii - część artystyczną, zostawiono gospodarzom, by zrealizowali swe zamierzenia, inwencję, artystyczną wizję. **Defilada.** Przemarsz ekip narodowych odbywa się w porządku alfabetycznym, jaki obowiązuje w danym kraju. Na czele ekip idą chorążowie z narodowymi flagami. Tego zaszczytu dostępują mistrzowie. Od igrzysk olimpijskich w Amsterdamie z 1928 roku defiladę otwiera reprezentacja Grecji, a kończy ekipa gospodarza igrzysk. Po raz pierwszy defilada reprezentacji odbyła się podczas igrzysk olimpijskich w Londynie w 1908 roku.

Przemawia przewodniczący Komitetu Organizacyjnego. Potem prezydent MKOI, który zwraca się do szefa państwa słowami: „*Mam zaszczyt prosić o ogłoszenie otwarcia Igrzysk... Olimpiady ery nowożytnej, przywróconych przez barona Pierre de Coubertina*”

Szef państwa wygłasza w języku swego kraju sakramentalne słowa: *ogłaszam otwarcie Igrzysk w..... dla uczczenia... Olimpiady ery nowożytnej. Igrzyska są otwarte!*

Rozlega się "Hymn Olimpijski". Utwór greckiego kompozytora Spirosa Samary, do którego słowa napisał Kostis Palama po raz pierwszy wykonano w Atenach w 1896 roku. Od igrzysk w Rzymie w 1960 jest oficjalnym hymnem. W niebo wlatuje tysiące gołębi - symbol pokoju.

Flaga olimpijska wciągana jest na główny maszt. Po raz pierwszy flaga olimpijska pojawiła się podczas otwarcia igrzysk w Antwerpii w 1920 roku.

Huk dział zapowiada jeden z najbardziej podniosłych momentów - **zapalenie znicza olimpijskiego**. Po raz pierwszy znicz zapłonął podczas igrzysk w Amsterdamie w 1928 roku. Tradycja zapalenia znicza w Olimpii, przenoszenia go do miasta organizatora igrzysk i zapalenia na głównym stadionie igrzysk datuje się od igrzysk w Berlinie.

Ślubowanie olimpijskie. Płonie znicz olimpijski, chorążowie wszystkich reprezentacji gromadzą się wokół wybranego zawodnika ekipy gospodarzy, który wygłasza tekst przyrzeczenia olimpijskiego: *w imieniu wszystkich zawodników przyrzekam, że pragniemy stanąć do igrzysk olimpijskich we współzawodnictwie opartym na lojalności i poszanowaniu rządzących nimi przepisów oraz uczestniczyć w nich w duchu rycerskim dla chwały sportu i honoru naszych ekip*. Po raz pierwszy ślubowanie wprowadzono do ceremoniału otwarcia igrzysk w Antwerpii w 1920 roku. Ślubowanie składał wówczas Victor Boin, belgijski florecista. Przyrzeczenie olimpijskie stało się obowiązujące od igrzysk w Tokio.

Od igrzysk w Meksyku w 1968 r. ślubowanie olimpijskie składają również sędziowie. Ślubowania kończą uroczystość otwarcia igrzysk.

Ceremonia zamknięcia igrzysk olimpijskich

Defilada sportowców. Niesione są flagi narodowe i ekipy wkraczą na płytę stadionu. W Meksyku w 1968 roku wszyscy sportowcy, bez podziału na reprezentacje, wkroczyli wspólnie na murawę. W Monachium wszyscy zawodnicy trzymali się za ręce w symbolicznym geście zbratania się wobec tragedii, jaka miała miejsce w trakcie igrzysk.

Przekazanie flagi olimpijskiej. Chorążowie z flagami narodowymi państw uczestniczących w igrzyskach ustawiają się wokół podium, na którym stoją przewodniczący MKOI i Komitetu Organizacyjnego.

Rozlega się hymn grecki i na maszt (wokół podium) wciągana jest flaga Grecji. Następnie grany jest hymn państwa, w którym odbywały się igrzyska i flaga tego kraju wędruje na maszt. Później rozlega się hymn kraju, gdzie rozegrane zostaną kolejne igrzyska olimpijskie i flaga tego kraju wędruje na maszt.

Burmistrz miasta gospodarza igrzysk przekazuje przewodniczącemu MKOI flagę olimpijską, a ten z kolei przekazuje ją w ręce burmistrza miasta organizatora przyszłych igrzysk olimpijskich. Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego prosi o zabranie głosu przewodniczącego MKOI, który

wygłasza przemówienie, a na końcu mówi: *ogłaszam igrzyska...olimpiady za zamknięte. Zgodnie z tradycją zapraszam młodzież z całego świata do .. do wzięcia udziału w kolejnych igrzyskach olimpijskich.*

Przy dźwiękach fanfar **gaśnie znicz olimpijski**. Kiedy rozlega się "Hymn olimpijski" z głównego masztu powoli **ściągnana jest flaga olimpijska**.

Nowym zwyczajem jest ceremonia dekoracji zwycięzców ostatniej konkurencji: w przypadku LIO maratonu, a podczas ZIO biegu narciarskiego na 50 km.

Dyscypliny olimpijskie

Na pierwszych igrzyskach nowożytnych rozgrywano zawody jedynie w 9 dyscyplinach: lekkoatletyce, kolarstwie, szermierce, gimnastyce, strzelectwie, tenisie, podnoszeniu ciężarów, zapasach i pływaniu (zawody wioślarskie z powodu złej pogody odwołano). Współcześnie ich liczba osiągnęła już, jak podaje MKOl, 28 (niektóre inne klasyfikacje wydzielają 34, a nawet 38 dyscyplin).

W skład każdej dyscypliny wchodzi od kilku do kilkunastu konkurencji, które rozgrywane są oddzielnie przez kobiety i mężczyzn. Jednak istnieją takie dyscypliny bądź konkurencje, które są rozgrywane wyłącznie przez kobiety (gimnastyka artystyczna, pływanie synchroniczne, siedmiobój lekkoatletyczny, rozgrywany w przeszłości softball) lub wyłącznie przez mężczyzn (dziesięciobój lekkoatletyczny, zapasy w stylu klasycznym, rozgrywany w przeszłości baseball). Jedyną dyscypliną, w której nie ma osobnych konkurencji dla kobiet i mężczyzn jest jeździectwo. Żeby dana konkurencja mogła być wpisana do programu olimpijskiego musi być powszechnie uprawiana w wielu krajach świata: dla konkurencji męskich – w co najmniej 75 krajach na 4 kontynentach, dla kobiecych – w co najmniej 40 krajach na 3 kontynentach.

Igrzyska olimpijskie

Letnie igrzyska olimpijskie: Ateny 1896 • Paryż 1900 • St. Louis 1904 • Londyn 1908 • Sztokholm 1912 • 1916 • Antwerpia 1920 • Paryż 1924 • Amsterdam 1928 • Los Angeles 1932 • Berlin 1936 • 1940 • 1944 • Londyn 1948 • Helsinki 1952 • Melbourne 1956 • Rzym 1960 • Tokio 1964 • Meksyk 1968 • Monachium 1972 • Montreal 1976 • Moskwa 1980 • Los Angeles 1984 • Seul 1988 • Barcelona 1992 • Atlanta 1996 • Sydney 2000 • Ateny 2004 • *Pekin 2008* • *Londyn 2012* • *2016Rio de Janeiro* • *2020 Tokio*

Zimowe igrzyska olimpijskie: Chamonix 1924 • St. Moritz 1928 • Lake Placid 1932 • Garmisch-Partenkirchen 1936 • St. Moritz 1948 • Oslo 1952 • Cortina d'Ampezzo 1956 • Squaw Valley 1960 • Innsbruck 1964 • Grenoble 1968 • Sapporo 1972 • Innsbruck 1976 • Lake Placid 1980 • Sarajewo 1984 • Calgary 1988 • Albertville 1992 • Lillehammer 1994 • Nagano 1998 • Salt Lake City 2002 • Turyn 2006 • *Vancouver 2010* • *Soczi 2014* • *2018Pjongczang* • *2022Pekin*

Ruch olimpijski w Polsce

Historia Polskiego Komitetu Olimpijskiego

Zjazd założycielski Polskiego Komitetu Olimpijskiego odbył się 12 października 1919 roku w Hotelu Francuskim w Krakowie. Głównym celem Komitetu miało być wysłanie reprezentacji kraju na Igrzyska Olimpijskie w 1920 roku w Antwerpii. Do 1924 roku nazwa oficjalna brzmiała Polski Komitet Igrzysk Olimpijskich. Pierwszym prezesem został książę Stefan Lubomirski, a protektorat objął Naczelnik Państwa Józef Piłsudski.

Wybuch wojny polsko-bolszewickiej przerwał przygotowania do startu w Antwerpii. Polska reprezentacja zadebiutowała na Igrzyskach Olimpijskich w 1924 roku w Paryżu. 66-osobowa ekipa zdobyła dwa medale. Czwórka kolarzy torowych - Józef Lange, Jan Łazarski, Tomasz Stankiewicz i Franciszek Szymczyk - zajęła drugie miejsce w wyścigu na 4 km na dochodzenie zdobywając srebro, a porucznik Adam Królikiewicz w konkursie skoków na koniu "Picador" wywalczył trzecią lokatę. Pierwszy złoty medal olimpijski zdobyła dla Polski Halina Konopacka w 1928 roku w Amsterdamie wygrywając konkurs rzutu dyskiem.

Z sukcesami sportowymi szły w parze osiągnięcia polskich twórców i artystów biorących udział w olimpijskich konkursach sztuki. Polacy zdobyli 8 medali, w tym 3 złote, 2 srebrne i 3 brązowe. W latach 1928-39 we władzach Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego zasiadało dwóch Polaków - Ignacy Matuszewski i gen. Stanisław Rouppert. Warszawie powierzono organizację sesji MKOI w 1937 i 1969 roku.

Po wojnie, w 1946 roku, na czele Polskiego Komitetu Olimpijskiego stanął inż. Alfred Loth. Najważniejszym celem PKOI było przygotowanie i wysłanie ekipy na Igrzyska Olimpijskie. Do Londynu wysłano skromną ekipę, która przywiozła jeden brązowy medal.

W 1969 roku obchodzono 50-lecie Polskiego Komitetu Olimpijskiego. Na uroczystości przyjechał przewodniczący MKOI Avery Brundage. Jubileusz 60-lecia PKOI w 1979 r. zaszczylił swą obecnością lord Killanin. Na 70-lecie w 1989 roku i 80-lecie w 1999 roku przybył do Polski Juan Antonio Samaranch.

W ostatnich latach po raz pierwszy w historii, polskie miasto ubiegało się o organizację Igrzysk. Zakopane zgłosiło swą kandydaturę do przeprowadzenia Zimowych Igrzysk Olimpijskich w 2006 roku mając za rywali: szwajcarski Sion, włoski Turyn, austriacki Klagenfurt, Helsinki i słowacki Poprad. Na sesji MKOI w Seulu w dniu 19 czerwca 1999 roku na miejsce ZIO 2006 wybrano Turyn.

Polska na letnich igrzyskach olimpijskich

Oficjalnie Polacy uczestniczą w letnich igrzyskach olimpijskich od roku 1924, choć już wcześniej pojawiali się w ekipach państw zaborczych. W tym okresie Polskę reprezentowało w 25 dyscyplinach olimpijskich 1914 sportowców, z czego 1534 mężczyzn i 375 kobiet.

Pierwszy medal olimpijski dla Polski wywalczyła w roku 1924 czwórka kolarzy torowych w składzie: Franciszek Szymczyk, Jan Łazarski, Józef Lange i Tomasz Stankiewicz – był to medal srebrny. Natomiast pierwszy medal indywidualny zdobył Adam Królikiewicz – medal brązowy w jeździeckim konkursie skoków. Pierwszy złoty medal zdobyła dyskobolka Halina Konopacka w 1928.

Pierwszym polskim sportowcem, który na jednych igrzyskach wywalczył dwa medale był jeździec Michał Antoniewicz w 1928 r. – srebrny w konkursie skoków i brązowy w WKKW, a trzy medale jako pierwsza zdobyła w 1964 r. lekkoatletka Irena Szewińska – złoty w sztafecie 4x100 m oraz srebrne w biegu na 200 m i skoku w dal. Trzej polscy sportowcy zdobyli na jednych igrzyskach po dwa złote medale: Witold Woyda w indywidualnym i drużynowym turnieju florecistów w 1972 r., Arkadiusz Skrzypaszek w 1992 r. w pięcioboju nowoczesnym – indywidualnie i drużynowo oraz Robert Korzeniowski w chodzie na 20 i 50 km w 2000 r.

Najwięcej medali (32) Polska zdobyła na Igrzyskach w Moskwie w 1980, zaś najwięcej złotych medali (7) przywozili Polacy czterokrotnie z igrzysk w: Tokio, Monachium, Montrealu, oraz Atlancie. Polska po odzyskaniu niepodległości nie brała udziału w igrzyskach dwukrotnie - w 1920 z powodu udziału w wojnie polsko-bolszewickiej, a w 1984 Polska, podobnie jak inne kraje bloku wschodniego, zbojkotowała Igrzyska w Los Angeles.

Najwięcej medali, bo aż 52 (22 złotych, 17 srebrnych i 13 brązowych), zdobywali polscy lekkoatleci. Za nimi są bokserzy, zapaśnicy i szermierze.

Od roku 2000 polscy medaliści olimpijcy otrzymują po zakończeniu kariery świadczenie pieniężne zwane emeryturą olimpijską.

Igrzyska paraolimpijskie

Igrzyska paraolimpijskie (pot. Paraolimpiada) – drugie pod względem wielkości zawody sportowe w wielu dyscyplinach dla zawodników z niepełnosprawnościami fizycznymi i niepełnosprawnościami intelektualnymi. W tym także niepełnosprawnych z problemami mobilności, po amputacjach kończyn, z utratą wzroku i porażeniem mózgowym.

Igrzyska paraolimpijskie odbywają się co cztery lata, zazwyczaj kilka dni po igrzyskach olimpijskich, i są organizowane przez Międzynarodowy Komitet Paraolimpijski (ang. *International Paralympic Committee*). Organizowane są zawody letnie i zimowe.

Igrzyska paraolimpijskie zrodziły się z małego spotkania brytyjskich weteranów II wojny światowej w 1948 roku, aby stać się jednym z największych międzynarodowych wydarzeń sportowych początku XXI wieku. Paraolimpijczycy dążą do traktowania na równi z pełnosprawnymi sportowcami olimpijskimi, jednakże istnieje duża różnica w finansowaniu sportowców olimpijskich i paraolimpijskich. Pierwsze letnie igrzyska paraolimpijskie odbyły się w 1960 roku z inicjatywy sir Ludwiga Guttmanna, zimowe w 1976 roku. Aby wystartować na igrzyskach paraolimpijskich należy uzyskać kwalifikację, podobnie jak na igrzyska olimpijskie. Z roku na rok minima są podwyższane ze względu na wzrost poziomu sportowego zawodników.

Sportowcy niepełnosprawni startowali w igrzyskach olimpijskich przed powstaniem igrzysk paraolimpijskich. Pierwszym niepełnosprawnym zawodnikiem, który wziął udział w igrzyskach olimpijskich był niemiecko-amerykański gimnastyk George Eyser w 1904, który miał jedną sztuczną nogę. Węgier Károly Takács startował w imprezach strzeleckich zarówno w 1948 roku, jak cztery lata później. Miał on amputowane prawe ramię, ale mógł strzelać używając lewej ręki. Innym niepełnosprawnym sportowcem, który wystąpił na olimpiadzie zanim odbyła się pierwsza

paraolimpiada, była Lis Hartel, duńska jeźdźca, która cierpiała na polio i w 1943 roku zdobyła srebrny medal w ujeżdżeniu.

Pierwsze zorganizowane sportowe wydarzenie dla niepełnosprawnych sportowców odbyło się w dniu otwarcia Letnich Igrzysk Olimpijskich 1948 w Londynie. Urodzony w Niemczech dr Ludwig Guttman ze Stoke Mandeville Hospital, który uciekł z nazistowskich Niemiec dzięki pomocy Council for Assisting Refugee Academics w 1939 roku, zorganizował zawody sportowe dla brytyjskich weteranów II wojny światowej z urazami rdzenia kręgowego. Pierwsze zawody w 1948 roku zostały nazwane międzynarodowymi grami dla wózków inwalidzkich, i miały być zbieżne z igrzyskami olimpijskimi. Celem dr Guttmana było stworzenie równoważnej z igrzyskami olimpijskimi, elitarnej konkurencji sportowej dla osób niepełnosprawnych¹. Zawody odbywały się ponownie w tym samym miejscu w 1952 roku, gdzie weterani holenderscy uczestniczyli u boku Brytyjczyków. Był to pierwszy międzynarodowy turniej tego rodzaju. Pierwsze zawody, znane także jako Stoke Mandeville Games, zapoczątkowały igrzyska paraolimpijskie¹.

Klasyfikacja sportowców niepełnosprawnych

Biorąc pod uwagę szeroki zakres niepełnosprawności na igrzyskach paraolimpijskich, istnieje kilka kategorii, w których zawodnicy rywalizują. Dopuszczalne niepełnosprawności są podzielone na sześć głównych kategorii. Kategorie te są następujące: po amputacji, porażenie mózgowe, niepełnosprawność intelektualna, wózek inwalidzki, niewidomi oraz „Les Autres” (dosł. „inni”). Do ostatniej z tych kategorii należą sportowcy z niepełnosprawnością, która nie należy do pozostałych pięciu kategorii, jak m.in. karłowatość, stwardnienie rozsiane i wrodzone zaburzenia. Kategorie te są w dalszym podziale na klasyfikacje, które zależne są od dyscypliny.

Nazwa i symbole

Formalnie nazwa „Paraolimpiada” pochodzi od greckiego przyimka παρά, *para* („przy” lub „obok”), a więc odnosi się do konkursu organizowanego równoległe z igrzyskami olimpijskimi. W Seulu w 1988 roku odbyły się pierwsze letnie igrzyska, na których po raz pierwszy użyto nazwy „Paraolimpiada”.

"Dusza w ruchu" to motto ruchu paraolimpijskiego. Symbolem ruchu paraolimpijskiego są trzy znaki Agito (łac. *jestem w ruchu*) w kolorach najczęściej występujących na flagach świata: czerwonym, niebieskim i zielonym. Symbol Agito jest silnie związany z mottem Międzynarodowego Komitetu Paraolimpijskiego: *Dusza w ruchu*.

Poziom sportowy

Wśród osób niezwiązanych szerzej ze sportem niepełnosprawnych istnieje błędne przekonanie, że sportowcy niepełnosprawni prezentują bardzo ograniczony poziom sportowy, a ich wyniki i rywalizacja ma charakter symboliczny. W rzeczywistości paraolimpijczycy mimo ograniczeń charakteryzują się wydolnością fizyczną i możliwościami znacznie przewyższającymi możliwości przeciętnego człowieka, co więcej, niejednokrotnie są w stanie skutecznie nawiązać rywalizację z pełnosprawnymi sportowcami. Przykładów jest wiele, oto niektóre:

- **Natalia Partyka** – polska tenisistka stołowa, uczestniczka igrzysk olimpijskich w Pekinie 2008 i Londynie 2012, medalistka igrzysk paraolimpijskich,

- **Jiří Ježek** – czeski kolarz-paraolimpijczyk, który startując w 2008 w otwartych kolarskich Mistrzostwach Europy Środkowej Amatorów (z udziałem kolarzy zawodowych, także z pierwszej dywizji) na trudnej, przeszło 200-kilometrowej trasie zajął trzecie miejsce. Czech jechał bez prawej nogi^[1],
- **Natalie du Toit** – zawodniczka reprezentująca Republikę Południowej Afryki w pływaniu, uczestniczka igrzysk olimpijskich w Pekinie 2008 oraz igrzysk paraolimpijskich,
- **Oscar Pistorius** – zawodnik reprezentujący Republikę Południowej Afryki, biegacz, który na igrzyskach olimpijskich w Londynie w 2012 r. dotarł do półfinału na 400 m, startuje również w igrzyskach paraolimpijskich.

Ruch olimpiady specjalne

Olimpiady Specjalne
Polska

Rozpoczęcie działalności ruchu Special Olympics w USA i Kanadzie przypada na początek lat sześćdziesiątych XX wieku. Eunice Kennedy Shriver, siostra prezydenta Johna Kennedy'ego, podjęła się stworzenia międzynarodowej organizacji sportowej dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. Organizując w 1963 roku pierwsze półkolonie dla młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną, przekonała się, jak duże znaczenie dla ich rozwoju ma aktywność fizyczna i zdrowa rywalizacja sportowa.

I Międzynarodowe Letnie Igrzyska Olimpiad Specjalnych zorganizowano pięć lat później, w 1968 roku w Chicago. Udział w nich wzięło aż 1000 zawodników z niepełnosprawnością intelektualną. Od tego czasu systematycznie odbywają się kolejne imprezy rangi światowej. W 1983 roku do międzynarodowej rywalizacji dołączyła reprezentacja Olimpiad Specjalnych Polska. Światowe Zimowe Igrzyska Special Olympics po raz pierwszy zostały przeprowadzone w 1977 roku w Colorado.

Igrzyska letnie i zimowe odbywają się w cyklu 4-letnim, naprzemiennie co 2 lata. Polska reprezentacja wystąpiła w Światowych Zimowych Igrzyskach Special Olympics pierwszy raz w 1985 roku. Dzisiaj, po prawie 50 latach istnienia, Olimpiady Specjalne są jedną z największych i najprężniej działających organizacji sportowych i społecznych na świecie. 4 miliony zawodników Olimpiad Specjalnych, z zamiłowania do sportu, bierze udział w całorocznych

treningach i zawodach sportowych, doświadczając emocji związanych z uczestnictwem w zawodach i dumy ze swych osiągnięć.

Ruch Special Olympics od 1988 roku posiada oficjalne uznanie Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego. Porozumienie z MKOl pozwala na wykorzystanie słowa „Olympics”, stosowanie ceremoniału olimpijskiego i korzystanie z ognia olimpijskiego. W Polsce Stowarzyszenie Olimpiady Specjalne Polska jest członkiem Polskiego Komitetu Olimpijskiego.

Eunice Kennedy Shriver była założycielką Special Olympics. Poświęciła całe swoje życie, walcząc o prawa dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. Dzięki jej staraniom Prezydent Kennedy powołał Komisję ds. Niepełnosprawności Intelektualnej. Eunice pomagała także w utworzeniu sieci placówek naukowych oraz centrów badań nad niepełnosprawnością intelektualną przy amerykańskich uniwersytetach medycznych. Eunice Kennedy Shriver zmarła w 2009 roku. Co roku 22 września na jej cześć na świecie obchodzony jest EKS Day.